

Juan Aizpurua Otegi

*Andoaín,
Gipuzkoa
(1924-2012)*

Aurkibidea

Biografia

Andoaingo Sorabilla auzoan jaio zen, Bordaberri izeneko etxean. Denbora librerik bazen, lanean pasatzen zuten. Amak Donostiara edozer gauza eramaten zuen saltzeko; eta kamamilak, loreak, gorostia, onddoak, perretxikoak, txilarra, goroldioa... bilatzen zituzten, amak gero saldu ahal izateko. Ordutik datorkio perretxikotarako zaletasuna, eta ongi ezagutu izan ditu inguruak eta mendiak izan dituen aldaketak.

Zintak

AND-059

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa
- **Data:** 2010-11-11
- **Iraupena:** 101 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Errazkin, Aitor

Pasarteak

1. Lore, landare eta fruitu biltzen

- **Erref:** AND-059/002
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:01:40. **Bukatu:** 00:03:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendiko bilketak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Ama hamabostean behin joaten zen Donostiara tratuarekin. Juanek eta haren anai-arrebek baserri inguruko hainbat lore eta fruitu biltzen aritzen ziren, amak Donostiara saltzera eramane zitzan: kamamila, mihura, gorostia...

2. Gaztaina ugari

- **Erref:** AND-059/003
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:03:31. **Bukatu:** 00:04:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendiko bilketak

Laburpena:

Juanen osabak gaztaina pila biltzen zituen bordara, bere morkots eta guzti, eta behar adina aletzen zuen gero, labainaz. Orain baino gaztaina gehiago izaten zen lehen.

3. Ama karga-karga eginda

- **Erref:** AND-059/004
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:04:39. **Bukatu:** 00:05:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Amak karga-karga eginda joan behar izaten zuen tranbia hartzera, eta seme-alabek laguntzen zioten tratua geltokiraino eramaten.

4. Esne-partitzen irristatu eta erori

- **Erref:** AND-059/005
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:05:44. **Bukatu:** 00:06:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Juan ama esne-partitzen laguntzen ibili zen, tranbiak greba egin zuen batean. Behin, Donostiako etxe batean, korridorea distira handiarekin zen eta Juan irristatuta erori egin zen, baina ez zitzaion batere esnerik erori.

5. Maisua gelan lo

- **Erref:** AND-059/007
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:08:05. **Bukatu:** 00:09:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Etxean zer egina baldin bazen, eskolara joan gabe geratzen zen Juan, baina eskolan ez omen zion inork konturik eskatzen horregatik. Maisuak berak ere, gelan lo hartzen omen zuen maiz, Juanen esanetan.

6. Apaizak baino gehiago jakin

- **Erref:** AND-059/010
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:10:45. **Bukatu:** 00:12:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Andoainen zein eskola ziren kontatzen du Juanek. Berez, bakarra zela dio baina ba omen zen eskolak ematen aritzen zen besterik ere. Salletar fraideek jarri zuten gero eskola Andoainen, baina Juan denbora gutxi egon zen haiekin. Eskola utzi egin zuen gero.

7. Kontrabandoari muga zabalik

- **Erref:** AND-059/013
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:17:07. **Bukatu:** 00:19:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Bilbon urte bete egin ostean Erratzun izan zen Juan soldadutza egiten, eta mendiko muga zaintzea egokitu ohi zitzaien, baina kontrabandoan zebilen jendea ez zuten geratzen. Zaintzaileen eta kontrabandisten artean tratua egiten ziren eta ez omen zen arazo handirik izaten.

8. Kapitainaren laguntzailea presoarekin alde egin

- **Erref:** AND-059/014
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:19:31. **Bukatu:** 00:21:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Erratzun soldadutza egiten ari zela neska bat hartu omen zuten preso. Goiz batean, kapitainaren laguntzaileak harekin ospa egin zuela konturatu ziren.

9. Astoak erakutsi

- **Erref:** AND-059/016
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:23:06. **Bukatu:** 00:24:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Zazpi-zortzi urterekin pentsu bila joaten zen Juan, astoa lagun. Umea zen Juan, eta bakarrik joateak hasieran beldur pixka bat ematen bazion ere, aitak asto hura ongi irakatsia zuela azkar ikasi zuen.

10. Hamabost lagun etxean

- **Erref:** AND-059/017
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:24:36. **Bukatu:** 00:26:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Hamaika senide ziren etxean, eta gurasoak, amona eta eurekin bizi zen Añorgako lehengusinarekin, hamabost. Hamabi urte betetzerako morroi joaten omen ziren gehienak. Juanek udako hilabeteak egiten zituen euren lurrak jiratzeko mesedea egiten zien auzoaren etxean lanean, truke modura.

11. Hori pagotxa!

- **Erref:** AND-059/018
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:26:30. **Bukatu:** 00:28:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Aziendak gustura asko jaten zuen landarea da pagotxa. Egun ez da ereiten. "Hori pagotxa!" esamolde ezagunak landare honetan ditu sustraiak. Pagotxaren hazia nola eskuratzen zuten kontatzen du Juanek.

12. Belarra ebakitzen eta ontzen nahiko lan agindakoa

- **Erref:** AND-059/020
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:29:42. **Bukatu:** 00:32:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Fabrikatik atera eta askotan joan behar izaten zuen Juanek etxekoak eta etxekoak ez ziren belarrak ebakitzera. Haiek gustuko lanak zituen Juanek, eta ezer kobratu gabe, afari truke hainbat bider burutzen zituen halakoak.

13. Seg a pikatzen eta zorrozten

- **Erref:** AND-059/023
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:34:28. **Bukatu:** 00:36:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

Segaren orria ingude gainean jarrita pikatzen zuten, findu, baldin eta belarra ebaki behar bazuten. Garotarako sega bera erabili ohi zuten, baina lan horietarako ez zen orria fintzen ibili beharrik.

14. Lehen baino baserri gutxiago da gaur egun

- **Erref:** AND-059/024
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:36:10. **Bukatu:** 00:37:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Juan gaztea zenean berrogei baserri inguru ziren euren inguruan. Gaur ez du uste dozena erdira iritsiko direnik.

15. Kuadrillan igeri egiten ikasi

- **Erref:** AND-059/028
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:42:11. **Bukatu:** 00:43:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:

<p>Erreka putzura joaten ziren sarritan auzoko haurrak, eta lagunartean ikasten zuten igerian.</p>

16. Jai goizetan mezara, arratsaldetan ez

- **Erref:** AND-059/029
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:43:26. **Bukatu:** 00:45:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Natura » Fauna » Hegaztiak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

<p>Igandetan mezara joaten ziren, goizean goiz, eta sorora lanera gero. Arratsaldetako mezara, aldiz, ume garaian bai, baina behin koskortuta, ihes egiten zioten. Nahiago izaten zuten txori-habia bila joan.</p>

17. Pazkotako ur bedeinkatua

- **Erref:** AND-059/032
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:48:41. **Bukatu:** 00:50:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Pazko garaian ur bedeinkatu bila joan ohi ziren urtean behin elizara, eta handik botila bete ur bedeinkatu eramaten zuten etxerako. Bidea ilunabarrean egiten zuten, su emandako ardagai batek eskaintzen zien argitasunaren laguntzaz. Etxera iritsitakoan, ur bedeinkatua etxeko hainbat gelatan banatu eta ardagaia bota egiten zuten.

18. Amonaren gupida

- **Erref:** AND-059/033
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:50:58. **Bukatu:** 00:53:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Astean zehar haurrek ere lan egin behar izaten zuten etxean, agintzen zitzaien hartan. Kunplitu ezean haserretu egiten zen aita, eta harekin broma gutxi izaten zela dio Juanek. Errespetua eta beldur pixka bat ere bazitzaien gurasoei. Eskolan harrapaketa jostatzen ibili eta botoi baten faltan etxeratuz gero, gurasoen errieta gauza ziurra zen. Amona, ordea, bilobekin gupidatzen zen eta berak josten zizkien arropak, gurasoak ohartu baino lehen.

19. Fronteak hamabost egun Borda Berri inguruan

- **Erref:** AND-059/035
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:55:04. **Bukatu:** 00:57:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Hamabost egun inguru egin zituen fronteak Borda berri inguruan. Juanek kontatzen du bala batek ia jo zituela, egun horietako batean, eta euren lehengusu Ximonek ere eskapada ederra egin zuela.

20. Bonbardaketak Sorabillan

- **Erref:** AND-059/036
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:57:03. **Bukatu:** 00:58:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Sorabilla auzoak dezente nozitu zituen gerraren ondorioak. Eguzkitza baserriko morroia bonbardaketa baten ondorioz erail zuten.

21. Babarrunak ezkutatzeko

- **Erref:** AND-059/037
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:58:36. **Bukatu:** 01:00:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Errazionamendu garaian, baserritarrek hainbat elikagai entregatu behar izaten zituzten. Borda Berrin babarrun asko egiten zuten, eta parte bat ezkutatzea erabaki zuten, ez entregatu behar izateko.

22. Gerraostean gosea

- **Erref:** AND-059/038
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 01:00:57. **Bukatu:** 01:02:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerraostean Andoaingo errota biak itxi zituzten, eta Itsasondoraino joan behar izaten zuten irina bila, trenean ekartzeko gero. Baina irina etxeratzea ez zen libre, eta trenean garraiatutakoa zaindarien harrapatuz gero, kendu egiten zuten. Ezkutuan ibili beharra zegoen. Beste aukera bat etxeko tresneriarekin artoa txikitzen saiatzea zen, baina emaitza ez zen izaten errotan lortzen zen bera.

23. Ogia ala harria?

- **Erref:** AND-059/042
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 01:05:35. **Bukatu:** 01:06:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Errazionamenduko ogiaz ongi akordatzen da Juan. Harria baino gogorragoa zela dio. Hamalau urte bete arte oso jale txarra izan zen Juan. Eskerrak amak Donostiatik ogi txuria ekartzen zion tarteka.

24. Jaiero gurasoekin perretxiko bila

- **Erref:** AND-059/044
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 01:09:11. **Bukatu:** 01:11:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gurasoekin hasi zen Juan perretxiko biltzen, artean hiru edo lau urte zituela. Apirila eta Gabonak bitartean igandero joaten ziren, bazkalostean. Familia osoa joaten zen, baina Juan omen zen anai-arreba guztien artean gehien ibiltzen zena, eta geroztik eutsi egin dio afizioari.

25. Denak dira perretxikoak

- **Erref:** AND-059/045
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 01:11:14. **Bukatu:** 01:11:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:

Onddoei buruz hitz egiterakoan, Juanek argitzen du onddoei "onddo" esaten diela, eta gibelurdin eta halakoei "perretxiko", baina guztiei erreferentzia egiteko garaian, perretxikoak dira denak Juanentzat.

26. Lehen, egun baino perretxiko gehiago

- **Erref:** AND-059/046
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:11:58. **Bukatu:** 01:13:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:

Juanek martxoan bildu izan du perretxikoa, baina normalena, apiriletik aurrera hastea izaten zen, Gabonak arte edo. Gaur egun, ordea, abuztua heldu eta sarritan alerik ere ez dela dio.

27. Onddoa gaztainondoen jiran

- **Erref:** AND-059/049
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 01:14:19. **Bukatu:** 01:17:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:

Ilbeherak mugitzen zuen onddoa, garai batean. Hala ere, gune jakinetan ateratzen zen perretxikoa, ez denean. Gaztainondoen jiran biltzen zuten gehien. Gaztaina eta haritza nahasian dauden tokian onddoa izaten da beti; hala dio Juanek.

28. Onddoa non bildu den ez da esaten

- **Erref:** AND-059/050
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 01:17:16. **Bukatu:** 01:19:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Familiakoei eman izan die Juanek onddo-tokien berri, baina sekula ez etxeakoak ez direnei.

29. Azkoitiarraren apustua

- **Erref:** AND-059/051
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 01:19:21. **Bukatu:** 01:20:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:

Juan mendira joan zen batean, hantxe ikusi zuen lagun azkoitiar bat, perretxikorik ezin topatu, eta perretxikoa baietz kalera jaitsi apustua egina zegoena, gainera. Eremu berean zebiltzan biak, baina Juanek lortu zuen mordoxka biltzea, lagun hark ez bezala. Orduan, azkoitiarrak, herrian egina zuen apustua ez galtzearren, mendian bertan erosi zizkion Juani onddoak, eta gainera, atun bat oparitu omen zion biharamunean.

30. Onddorik ikusten ez zuen enkargatua

- **Erref:** AND-059/052
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 01:20:59. **Bukatu:** 01:23:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Laborde anaien fabrikako enkargatua topatu omen zuen behin mendian, eta Juanekin joan nahi izan zuen perretxiko bila. Juanek onartu egin zion, eta hala lortu zuen enkargatu hark poltsa bat onddo biltzea, Juanek perretxikoak zeuden tokietara eramanda.

31. Perretxikotarako baldintza aproposak

- **Erref:** AND-059/053
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 01:23:21. **Bukatu:** 01:24:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:

Ilbeheraren hasiera behar du garaiak, eta hezetasuna mendiak.

32. Perretxiko jangarriak

- **Erref:** AND-059/054
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 01:24:29. **Bukatu:** 01:26:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:

Bildu ohi zituzten perretxiko jangarri guztiak zerrendatzen ditu Juanek.

33. 'Esnegorriak', besterik ez denean

- **Erref:** AND-059/055
- **Iraupena:** 0:00:26. **Hasi:** 01:26:55. **Bukatu:** 01:27:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:

'Esnegorri' edo 'robeiloiak' beste perretxikorik ez denean soilik jaten dituztela dio Juanek.

34. Nafarren hizkera oso diferentea da

- **Erref:** AND-059/063
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 01:38:42. **Bukatu:** 01:40:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Juanek dio Andoain inguruan ia ez dela hizkera aldatzen, oso eremu zabalean, gainera. Goierri aldean aldaketa apur bat sumatzen du. Urola aldean aldatzen dela dio. Bestalde, Zarautz arte nahiko antzekoa iruditzen zaio, eta ekialderantz, baita Iruneraino ere. Behin Nafarroan sartuta aldaketa sumatzen dela dio, eta gogora etorri zaizkio Erratzun soldadu egindako hamasei hilabeteak: hartara jartzea asko kosta zitzaiola dio, baina azkenerako, ulertzen zutela elkar.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-01-31

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com